

فلسفه دین

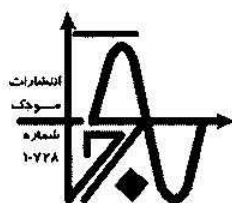
جستارهایی در زمینه فلسفه دین

تالیف :

دکتر. مه‌زیر مهری

گردآوری و تنظیم :

به‌هشته صفری‌پور

انتشارات موجک

سرشناسه : مهری علی آبادی، هزیر، ۱۳۶۵.
عنوان و نام پدیدآور : فلسفه دین: جستارهایی در زمینه فلسفه دین / تالیف هزیر مهری علی آبادی / گردآوری و تنظیم بهشته صفرپور دیجوجین.
مشخصات نشر : تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : ۱۲۰ ص؛ وزیری.
شاب : ۶-۶۸-۸۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸-۲۰۰۰۰۰ ریال.
نوعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
عنوان دیگر : جستارهایی در زمینه فلسفه دین.
موضوع : دین - فلسفه
موضوع : Religion - Philosophy
شناسه افزوده : صفرپور دیجوجین، بهشته، ۱۳۵۷، گردآورنده
رده بندی کنگره : BL ۵۱ / م ۸۱۱
رده بندی دیویی : ۲۱۰
شماره کتابشناسی ملی : ۲۳۰۴۳۵۰

انتشارات موجک

مدیر مسئول: دکتر سید رستمی یشمنی

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۱۲۵۰۲

Email: mojakpublication@yahoo.com

Web: www.mojak.ir

عنوان : فلسفه دین: جستارهایی در زمینه فلسفه دین

تالیف : دکتر هزیر مهری علی آبادی

گردآوری و تنظیم : بهشته صفرپور دیجوجین

طراح جلد : سیده زهرا روشنایی

مشخصات ظاهری : ۱۲۰ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : تابستان ۱۳۹۵

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد - قیمت : ۲۰۰۰۰۰ ریال

شابک : ۶-۶۸-۸۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸

حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه	۱
فصل اول: فلسفه دین در یک نگاه؛ گفتگو پروفسور لگن هاوسن، دکتر هژیر مهری	۵
فصل دوم: مهم ترین مسائل فلسفه دین؛ گفتگو پروفسور لگن هاوسن، دکتر هژیر مهری	۲۵
فصل سوم: تجربه دینی؛ بررسی در فلسفه دین شلایر ماکر	۳۹
۱-۳ مقدمه	۴۰
۲-۳ عوامل پیدایی تجربه دینی	۴۲
۳-۳ فلسفه دین شلایر ماکر	۴۴
۴-۳ تعریف «تجربه دینی»	۴۵
۵-۳ ماهیت تجربه دینی	۴۷
۱-۵-۳ تجربه دینی به عنوان نوعی احساس	۴۷
۲-۵-۳ نقد و بررسی	۴۸
۳-۵-۳ تجربه دینی شلایر ماکر و تغییر جهت سنت کانتی	۵۰
۴-۵-۳ تجربه دینی به عنوان نوعی ادراک حسی	۵۲
۵-۵-۳ تجربه دینی به عنوان ارائه نوعی تبیین مافوق طبیعی	۵۳
۶-۵-۳ تجربه دینی به عنوان امری فوق طبیعی	۵۴
۷-۵-۳ تجربه دینی به عنوان نوعی علم شهودی و حضوری	۵۴
۶-۳ نتیجه و بحث (نقد و بررسی)	۵۵
منابع	۵۷

۵۹.....	فصل چهارم: فعل الهی در جهان؛ تصویر پیشین (قدیمی)
۶۰.....	۱-۴ مقدمه
۶۲.....	۲-۴ مشکل
۶۷.....	۳-۴ تصویر پیشین
۶۸.....	۴-۴ تصویر نیوتن
۷۳.....	۵-۴ تصویر پلاسی
۷۹.....	فصل پنجم: نگاهی به الهیات و فلسفه دین؛ اگزیستانسیالیستی مارتین بوبر
۸۰.....	۱-۵ مقدمه
۸۲.....	۲-۵ نگاهی به تفکر کلامی - تاریخ متأثر از کانت
۸۳.....	۳-۵ الهیات اگزیستانسیالیستی
۸۵.....	۴-۵ تأثیرگذاران اولیه بر فلسفه بوبر
۸۷.....	۱-۴-۵ مارتین بوبر و تأثیر پذیری از کانت و دیگران
۹۰.....	۵-۵ ابهام در زبان بوبر
۹۰.....	۶-۵ شکل‌گیری اولیه فلسفه بوبر
۹۶.....	۷-۵ رابطه‌های ما
۹۷.....	۱-۷-۵ رابطه من - آن و من - تو
۹۸.....	۲-۷-۵ از کجا می‌دانیم آیا «تو» وجود دارد؟
۹۹.....	۳-۷-۵ تو از نگاه مارتین بوبر
۹۹.....	۸-۵ فلسفه دین مارتین بوبر
۱۱۳.....	۹-۵ مساله شر در فلسفه دین بوبر
۱۱۶.....	۱۰-۵ نتیجه‌گیری
۱۱۸.....	منابع

مقدمه

فلسفه دین شاخه‌ای از فلسفه است مانند فلسفه علم، فلسفه حقوق و فلسفه هنر. بهترین فهم درباره چیرستی فلسفه دین زمانی حاصل می‌شود که بدانیم فلسفه دین چه چیزی نیست.

اول، فلسفه دین نباید با مطالعه تاریخ ادیان خلط شود. در مطالعه تاریخ یک دین خاص مثل مسیحیت، فردی عالی از ریشه آن در یهودیت، زندگی عیسی، ظهور کلیسای مسیحی در امپراتوری روم و توسعه آموزه‌های متاثر ایمان مسیحی مطالعه می‌کند. مطالعات مشابهی را هم می‌توان در خصوص سایر ادیان مهم انجام داد. یهودیت، اسلام، بودیسم و هندوئیسم. اگرچه چنین مطالعاتی برای فلسفه دین مهم هستند و کسانی با آن همپوشانی دارند، نباید با فلسفه دین خلط شوند.

دوم، فلسفه دین نباید با تولوژی خلط شود. تولوژی رشته‌ای است که عمدتاً درون دینی محسوب می‌شود. بطوریکه آموزه‌های (ایمان) دینی خاصی را گسترش می‌دهد و در پی یافتن مبانی این آموزه‌ها در عقل مشترک میان آدمیان (تولوژی عقلانی) یا در سخن خدا (تولوژی نقلی یا وحیانی) است. اگرچه فلسفه دین اساساً درباره شیوه‌های توجیه باورهای دینی است، اما توجه اصلی آن توجیه یا رد مجموعه باورهای دینی خاصی نیست بلکه هدفش ارزیابی انواع دلایلی است که اندیشمندان، له و علیه باورهای دینی اقامه کرده‌اند. فلسفه دین، برخلاف تولوژی، اساساً یک رشته درون دینی نیست بلکه رشته‌ای است که دین را از سطح برون دینی مطالعه می‌کند. همانطور که فلسفه علم و فلسفه هنر، جزئی از علم و هنر نیستند، فلسفه دین هم جزئی از دین نیست. بهر حال مهم است که بدانیم یک همپوشانی قابل توجه بین تولوژی، مخصوصاً تولوژی عقلانی، و فلسفه دین وجود دارد.

بهترین وصفی که می‌توانیم برای فلسفه دین ذکر کنیم، **بررسی انتقادی باورها و مفاهیم پایه دینی** است. فلسفه دین، مفاهیم پایه دینی مانند مفهوم خدا، مفهوم ایمان، مفهوم معجزه و مفهوم قدرت مطلق و ... را بطور انتقادی بررسی می‌کند. بررسی نقادانه یک مفهوم پیچیده مانند خدا، دو

کار را شامل می‌شود: تمایز تصورات پایه درباره خدا که در دین ظاهر شده است، و تحلیل هر تصور به اجزای پایه‌اش. مفهوم خدا برای تصورات متمایز (فراوان) از امر الهی (The divine) بکار می‌رود. آنچه فلسفه دین در پی انجامش است، ایجاد تمایز میان این تصورات متفاوت از خدا و شرح و بسط هر یک است.

فلسفه دین تگاهی نقادانه به باورهای دینی پایه دارد: باور به وجود خدا، باور به حیات پس از مرگ، باور به اینکه خدا پیش از تولد ما به هر آنچه در آینده انجام خواهیم داد علم دارد، باور به اینکه رجب شرع به نحوی با عشق خدا به مخلوقاتش سازگار است. بررسی نقادانه یک باور دینی شامل تشریح باور، بررسی دلایلی که له و علیه آن باور ارائه شده است (با این دیدگاه که آیا توجیه عقلانی برای پذیرش صدق یا کذب آن باور وجود دارد یا ندارد) می‌باشد.

اینک در باب علوم دینی ایراد مطرح است که آیا دانش‌هایی که در حوزه‌ی دین مطرح‌اند، با یکدیگر ارتباط دارند؟ در صورت اثبات، چه علمی بر علم دیگر تأثیر می‌نهد و تأثیر پذیری بعضی از علوم چه اندازه است؟ فلسفه دین نیز گذار است یا تأثیر پذیر؟ در هر دو صورت نقشی که ایفا می‌کند چگونه است؟ اگر دو علم، موضوع واحدی را دنبال کنند، یک علم به شمار می‌روند یا دو علم، و در این صورت چه فرقی میان آن‌ها خواهد بود؟

پرداختن به این پرسش‌ها و ده‌ها پرسش دیگر از این دست، آنچه که ما فعلاً در صدد آن هستیم، تبیین اجمالی ارتباط فلسفه‌ی دین با دیگر علوم است که در باب سؤالات دینی مطرح می‌باشند.

ضرورت پرداختن به این نوع از مباحث، از این رو است که با افزایش انواع علوم بشری و طرح اندیشه‌های جدید همراه با مبانی ویژه، احیاناً تهدیدها و شبهاتی بر اندیشه‌ی دین را به همراه دارد که بر فیلسوفان دین هر عصر لازم است با آگاهی از کلیات دانش‌های زمان به آنها پاسخ گویند و از حریم دین و دینداری دفاع کنند. لذا، ایفای رسالت متکلمان با به دست آوردن آگاهی‌های متنوع جهت دفاع از کلیت فرهنگ دینی در گستره‌ی علوم گوناگون بشری، میسر خواهد بود.

در همین راستا، با توسعه‌ی روابط بشری و گسترده‌ی دامنه‌ی انتقادات و شبهه‌هایی که به کلیت امر دین ارایه می‌گردد، متکلمان ادیان را وادار می‌دارد که از تعالیم و آموزه‌های دینی یکدیگر آگاهی داشته باشند تا روزنه‌ی ورود انتقاد را کشف کرده، در صدد دفع آن برآیند.

این نوع آگاهی، برای متکلمان مسلمان از ضرورت بیشتری برخوردار است؛ چه این که بسیاری از انتقادات و پرسش‌های عصر حاضر که در مغرب زمین به مسیحیت و یهودیت شده است، با انواع ابزارهای ارتباطی و اطلاعاتی وارد حوزه‌های دینی اسلامی شده، و در ابتدا ذهن‌های خالی و ساده را معطوف به این شبهه‌ها ساخته، در یک نتیجه‌گیری غیر منطقی نوک پیکان انتقاد را به مبانی اسلام هدف‌گیری می‌کنند. نقش مدافع‌گری متکلم مسلمان در ضمن آشنایی با این ادیان و تعالیم آنها و شناسایی نقاط نقصان ادیان دیگر و برگرداندن شبهه‌ها به موارد نقض و با نشان دادن تنزه دین اسلام از آن، نقاس و... روشن می‌گردد.

از سوی دیگر، متکلمان در دفاع از مندرجات متون مقدس دینی، باید با مراجعه به دانش‌های دیگر بشری به حل تعارضات و گزارش‌های متضاد پردازند.

به عنوان مثال، یکی از مسائل که امروزه مورد مطالعه است، مقایسه‌ی داده‌های قرآن و عهدین است. وجود تعارض در بخش‌های قصص، قرآن با داستان‌های «عهدین» [مانند: داستان طوفان نوح، «خروج» حضرت موسی علیه السلام و... و برخورد قرآن و عهدین با دانش نو در زمینه‌های مختلف آفرینش زمین و آسمان و... متکلمان نباید آنرا وای می‌دارد که با استفاده از دانش‌های جدید بشری از گزاره‌های دینی خود دفاع کنند و یا در صورت خرافه بودن، از آنها دست بردارند و در صدد تصحیح اعتقادات خود پردازند.

از این دست تحقیقات می‌توان از کار خوب دکتر موریس بوکای نام برد که از طریق بررسی واقع بینانه‌ی متون، افکار دریافتی در باب عهد قدیم، انجیل‌ها و قرآن را با بستن وی تشخیص آنچه در این مجموع متعلق به وحی است از آنچه خطا یا تعبیرهای بشری می‌باشد - کرگونی سازد. وی با روی آوردن به فهم مطالب قرآنی به شگفت آمد که در قرآن سخنانی درباره‌ی پدیده‌های طبیعی یافت می‌شود که تنها معارف علمی جدید اجازه‌ی درک معنای آنها را می‌دهند.

وی به مسأله‌ی اصالت متون مقدس ادیان توحیدی پرداخت و بالأخره در مورد «عهدین» اقدام به مواجهه‌ی بین آن و داده‌های علم نمود. نتایج تمام این کاوش‌ها برای وحی یهودی مسیحی و برای قرآن در کتاب وی به نام: «مقایسه‌ای میان تورات، انجیل، قرآن و علم» آمده است. این کتاب

از زبان فرانسه توسط مهندس ذبیح الله دبیر به زبان فارسی برگردانده شد و از سوی دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر گردید.

من الله توفیق

هژیر مهری

تهران، ۲۰ آبان ماه ۱۳۹۳

www.ketab.ir